

OCENE — ZAPISKI — POROČILA — GRADIVO

BIBLIOGRAFIJA ČASOPISOV SLOVENSКИH IZSELJENCEV 1881—1945

Pri Slovenski izseljenski matici je sredi preteklega leta izšla knjiga, ki predstavlja pomemben prispevek k proučevanju zgodovine slovenskega izseljenstva, bibliografija *Slovensko izseljensko časopisje 1881—1945*. Bibliografijo, na 146 straneh, je sestavil Jože Bajec, bibliotekar pri Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Knjiga je plod dolgotrajnega dela na področju, ki mu žal pri nas ne posvečamo dovolj pozornosti. Jože Bajec je že doslej večkrat objavil prispevke, v katerih je poročal o rezultatih svojih raziskovanj izseljenskega časopisja. Najpomembnejši, Petinsedemdeset let slovenskega časnikarstva v ZDA, je izšel l. 1967 v Slovenskem izseljenskem koledarju. V primerjavi s prejšnjimi prispevki je sedanja bibliografija bistveno razširjena tako po številu naslovov kot po konceptu.

Bibliografija je urejena kronološko, tako da je za vsako leto razvidno, kateri časniki so takrat izhajali med slovenskimi izseljenci. V letu, ko se list prvič pojavi, pa najdemo osnovne podatke o njem za ves čas izhajanja: naslove (če se je naslov spreminjal), podnaslove, iz katerih je razvidno, čigavo glasilo je list bil, komu je bil predvsem namenjen, ter značaj lista (dnevnik, literarna revija, koledar, humoristični list, gledališki list, itd), imena izdajateljev, urednikov ter tiskarn. Temu sledi izčrpen pregled, katere številke se hranijo v slovenskih knjižnicah in v knjižnici Centra za proučevanje zgodovine priseljencev v ZDA pri Univerzi Minnesote v Minneapolisu (Immigration History Research Center). Končno je za vsak list navedena tudi bibliografija člankov, ki so doslej pisali o njem. Ker sežejo podatki o glasilih, ki so začela izhajati pred 1945. letom, tudi v povojno obdobje, krije sedanja bibliografija tudi ta del povojnega časopisja slovenskih izseljencev.

Knjiga zajame 128 naslovov: od teh kar 95 naslovov izvira iz Združenih držav, 16 pa iz Argentine. Ostali so izhajali v Franciji (4), Nizozemski (1), Braziliji (1), Urugvaju (1) in Kanadi (2), nekaj listov za slovenske izseljence pa je prišlo tudi iz Ljubljane. Značilno je, da ni znano pred drugo svetovno vojno še nobeno glasilo slovenskih izseljencev v Avstraliji kljub temu, da so se začeli Slovenci izseljevati tjakaj že v 19. stoletju, zlasti pa še v dobi med obema svetovnima vojnoma. Prav tako ni nobenega glasila v Egiptu, čeprav je bila tam močna kolonija Slovencev, posebno v Aleksandriji. Obe kanadski glasili se javljata šele v času druge svetovne vojne. Nedvomno je sedanja bibliografija izčrpana in temeljita, vendar bodo verjetno potrebne tu in tam še manjše korekture.

Najpomembnejši je bil razvoj slovenskega časnikarstva v ZDA. Tu se pojavi slovenski žurnalizem že v začetku devetdesetih let, v začetku tega stoletja (1903) je znanih že šest listov, l. 1910 jih je 10, l. 1914, ob izbruhu prve svetovne vojne pa 15. V dobi med obema svetovnima vojnoma je letno zabeleženo povprečno nekaj nad dvajset naslovov. Od celotnega števila 95 naslovov jih je skoraj polovica (43) takih, ki so izšli le kot enkratni poskus, o katerem je komaj kaj znanega, ali pa so izhajali do enega leta; številni listi so izhajali le

nekaj let, 22 pa jih je preživelo več kot deset let, med temi jih je nekaj izhajalo tudi po 50 in več let. Od predvojnih glasil jih danes izhaja še devet. Glavna središča, iz katerih so prihajala slovenska glasila, so Čikago, Cleveland, New York, Pueblo v državi Kolorado, Milwaukee v državi Wisconsin, ostala pa v Duluthu v Minnesoti, Houghtonu in Calumetu v Severnem Michiganu, Denverju, Detroitu, Pittsburghu, Jolietu, itd. Zelo zanimiv je pojav glasil »ogrskih« Slovencev, predvsem v Bethlehemu v vzhodni Pensilvaniji. Med temi je list Amerikanski Szlovecov glász izhajal preko trideset let (1921—1945).

Tudi v Argentini, kjer se prvi slovenski list Gospodarstvo pojavi l. 1926, je večina listov izhajala le zelo kratek čas. Največ naslovov je iz začetka tridesetih let (1930: 4; 1932: 4), skoro vsi so bili tiskani v Buenos Airesu. Le eno predvojno glasilo je še danes aktivno.

Avtor bibliografije podaja izčrpen pregled, katere izvode teh glasil hranijo knjižnice v Sloveniji. Največ jih je v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, precej v Slovanski knjižnici, nekaj pa tudi v drugih bibliotekah, predvsem v Ljubljani. Pravzaprav je v Ljubljani shranjenega gradiva precej. Nedvomno so za to zaslužni slovenski bibliotekarji, ki so se od vsega začetka zavedali pomena zbiranja izseljenskega tiska. Med njimi lahko omenimo Antona Aškerca in Janka Slebingerja. Slednji je v svojih letnih bibliografijah, ki so izhajale med leti 1903 in 1907 v *Zborniku Slovenske matice* (in nato v posebni knjigi za leta 1907—1912) dovolj izčrпно spremljal razvoj izseljenskega tiska. Marsikaj so po drugi svetovni vojni poklonili ameriški Slovenci. Vse to gradivo je zelo dragoceno za proučevanje kulturne, politične in socialne zgodovine slovenskega izseljstva. Žal smo Slovenci pri teh raziskavah zamudniki, saj nimamo niti ene obširnejše slovenske literarne ali politične zgodovine, ki bi količkaj izčrпно obravnavala slovensko izseljenstvo. Precej bi lahko storili tudi ameriški Slovenci, saj je med njimi več univerzitetnih profesorjev. V Sloveniji pa bi bilo nujno izoblikovati znanstveni center za proučevanje našega izseljstva. Za tako nadaljnje delo bo Bajčeva bibliografija nedvomno pomemben pripomoček.

Janez Stanonik

Filozofska fakulteta v Ljubljani